

Feiten en Fabels over armoede

Over schulden bestaan nog veel misverstanden en vooroordelen in de samenleving. Vooroordelen zorgen ervoor dat mensen met schulden, of mensen die leven in armoede vaak afgewezen, gemeden of buitengesloten worden. Wie schulden heeft, ervaart niet alleen de gevolgen van die schulden zelf, maar ook van deze reacties.

Dit komt omdat veel mensen denken dat mensen met schulden zelf verantwoordelijk zijn voor hun schulden en hun gedrag niet kunnen beheersen. Uitspraken en beelden van 'Mensen met schulden kunnen niet omgaan met geld' en 'Mensen in armoede hebben geen doorzettingsvermogen' dragen allemaal bij aan een negatieve houding.

“Armoede is een gebrek aan doorzettingsvermogen”

Iedereen moet zelfbeheersing aan de dag leggen en weerstand bieden tegen de dagelijkse verleidingen van de consumptiemaatschappij, maar vooral voor mensen in armoede is het belangrijk om goed te budgetteren. Arme mensen maken vaker gebruik van 'mentale rekeningen', een techniek waarbij inkomsten toegewezen worden aan verschillende categorieën van uitgaven (bv. 250 euro voor aankopen in de supermarkt, 50 euro voor kledij, 100 euro voor ontspanning). Ze kunnen hun budgetten nauwkeuriger opstellen omdat ze meer kennen van de exacte bedragen. Ook andere zelfcontroletechnieken zoals 'preventieve zelfcontrole' (zichzelf straffen als men zich niet aan het budget houdt en zichzelf belonen als men onder het budget is gebleven) of 'dosering' (plannen om soms wel aan de verleiding toe te geven of vaste winkelpatronen hanteren om zich op lange termijn aan het vooropgestelde budget te kunnen houden) blijken relatief meer te worden gebruikt door mensen in armoede.

“Eigen schuld, dikke bult”

Niemand kiest voor een leven in de problemen. Mensen in armoede zetten zich op allerlei manieren in om uit de problemen te komen. Vaak worden hun inspanningen niet gezien, niet op waarde geschat of verkeerd begrepen. Iemand in armoede gaat leven vanuit een overlevingsmodus. “Iedere dag heeft genoeg aan zijn eigen zorgen. Leef dus met de dag.” Omdat er zo hard gewerkt moet worden om deze dag goed en verstandig door te komen, is er geen ruimte voor een maand-, laat staan een jaaroverzicht!

Daarnaast ontstaat armoede niet zomaar. Mensen raken in de problemen door een echtscheiding, het verlies van een partner, werkloosheid, faillissement, ziekte, noem maar op. Niemand kiest ervoor in armoede te leven!

“In Nederland kennen we geen armoede”

Armoede in Nederland heeft inderdaad een andere vorm dan armoede in Malawi of Niger. Toch bestaat er zeker ook armoede in Nederland. Armoede in Nederland wordt als volgt gedefinieerd:

Mensen zijn arm wanneer ze gedurende langere tijd niet de middelen hebben voor de goederen en voorzieningen die in hun samenleving als minimaal noodzakelijk gelden.

Van de Nederlandse bevolking zijn er bijna 1 miljoen mensen die aan deze definitie voldoen. Bijna 1 miljoen mensen leven in Nederland onder de armoedegrens.

“Mensen die schulden hebben zijn dom”

Een ingrijpende gebeurtenis in je leven, zoals een echtscheiding, het overlijden van je partner, of het verliezen van je baan, verandert veel in het leven van mensen. Er moet een nieuwe balans gevonden worden. Financieel treden er automatisch ook veranderingen op. Mensen met schulden schamen zich vaak voor hun situatie en vragen daardoor niet op tijd om hulp. Hierdoor ontstaat er een soort sneeuwbaaleffect waarbij de sneeuwbal een enorme lawine wordt waar je niet meer onderuit komt.

Daarbij is het ook zo dat de stress die met het hebben van schulden gepaard gaat, het nóg lastiger maakt om wijze financiële keuzes te maken.

“Mensen in armoede kunnen geen prioriteiten stellen en geven geld uit aan nutteloze dingen zoals huisdieren”

Onderzoek naar overlevingsstrategieën van mensen met een beperkt inkomen leert dat gezinnen in armoede juist wel prioriteiten stellen. Zo komen hun kinderen stevast op de eerste plaats en schuiven ouders hun eigen behoeften aan de kant om hun kinderen te kunnen geven wat andere kinderen krijgen. Ouders uit arme gezinnen stellen bijvoorbeeld vaak hun eigen medische kosten uit om met hun kinderen naar de dokter te kunnen gaan, ze slaan een of meerdere maaltijden over om hun kinderen drie maaltijden te kunnen voorschotelen, ze kopen tweedehandskleding voor zichzelf en vaker nieuwe kleding voor de kinderen of ze zetten de verwarming af als de kinderen naar school zijn of slapen. Daarnaast is de tweede prioriteit de huur van de woning. Wanneer dit niet betaald wordt heeft dit verregaande consequenties.

“Je hoeft niet in armoede te leven als je gewoon gaat werken”

Slechts de helft van alle werkende armen is na een jaar niet meer arm. De afwezigheid van werk heeft dus niet per definitie iets te maken met armoede. Daarnaast kennen we tegenwoordig veel een-ouder-gezinnen terwijl we weten dat het bijna noodzakelijk is om met z'n tweeën heen werken te gaan.

Hoe zit dat dan met flatscreens, smartphones en huisdieren?

Vergeleken met de jan-modaal gezinnen geven lage-inkomensgezinnen vaak de helft of minder uit aan een smartphone, een televisietoestel, alcohol of huisdieren. En die flatscreen zorgt er wel voor dat ze toegang krijgen tot belangrijke informatie, dat ze hun kinderen misschien geen dagje naar de dierentuin kunnen bieden, maar wel een filmavond op zaterdagavond kunnen geven. Dikke, oude, TV's die je alleen nog vind bij de kringloop worden niet meer verzekerd, i.v.m. brandgevaar, en een flatscreen verbruikt aanzienlijk minder energie. Een smartphone geen toegang tot internet. Vaak hebben mensen met een lager inkomen wel een smartphone maar geen pc of laptop. Een smartphone is natuurlijk ook veel praktischer, je neemt het overal mee naartoe, tegenwoordig zijn er veel mobiele hotspots of gratis wifi-punten en de aanschaf is minder duur. Roken en drinken zijn helaas vaak een manier om met problemen om te gaan. En huisdieren doorbreken een deel van het sociale isolement waar mensen in verkeren. Een huisdier geeft onvoorwaardelijke liefde en vriendschap en zorgt voor afleiding. Het oordeelt niet en ze aanvaarden ons zoals we zijn.

En ja, mensen in armoede laten zich ook wel eens vangen door verkeerde of impulsieve aankopen. Net als jij en ik dat doen!

“Mensen met schulden kunnen niet met geld omgaan”

1 op de 5 mensen in Nederland heeft betalingsproblemen. Dit betekent alleen niet dat deze 4 miljoen mensen nooit hebben geleerd om op een 'goede' manier met geld om te gaan!

Als we kijken naar de oorzaken waarom deze mensen in de schulden zijn gekomen is dat bij slechts een klein percentage mensen toe te schrijven aan het feit dat ze 'gewoon niet met geld om kunnen gaan'. De overgrote meerderheid komt in de schulden door werkloosheid, echtscheidingen, tijdelijk niet kunnen werken, het niet op tijd stop zetten van toeslagen, met pensioen gaan, kopen op afbetaling, etc.

“Mensen in armoede kunnen slecht voor zichzelf zorgen, ze zien er dus slordig uit”

Een leven in armoede betekent voor veel mensen dat ze zich minder kunnen verzorgen dan ze zouden willen. Een leven in armoede en een slechtere gezondheid gaan hand in hand, wat soms de indruk wekt dat ze zich niet (willen) verzorgen. Toch doen de meeste van deze mensen er alles aan om niet te laten merken dat ze het niet kunnen. Ze schamen zich en willen liever niet dat anderen aan hen kunnen zien dat ze het moeilijk hebben.

Ze vinden verzorging en gezondheid niet minder belangrijk maar ze zijn minder in staat om gezond te leven.